

Pančevo, ponedeljek, 19. julij 1976

Vikend je v glavnem minil v znamenju počitka. Še vedno smo bili načeti od dogajanj zadnjih dni ampak vseeno nismo mogli, da ne bi izkoristili tako rekoč prostega prehoda prek »kapije«. Res, samo tisti, ki je preživel bileške torture pri izhodu v mesto bo lahko razumel zakaj nam je bil ta novi protokol tako zelo nenavaden.

Jutro je za vse nas sila nenavadno. Spomin na Bilečo – iz najslajšega spanja te tam nekje ob petih zjutraj vrže glas komandirja odelenja: »DIŽ SE VOJSKO!« Pa umivanje, britje, pospravljanje postelj, fiskultura, zajtrk, smotra ....

Pa tu v Pančevu? Ura je sedem. Nobenega vpitja, nobene presije. Namesto komandirja odelenja sobarica, čiščenje in pospravljanje postelje je njeno delo. Brez jutranje smotre in brez tiste kontrole, če morda brki niso za kak milimeter preveč prekrivali zgornje ustnice. Tudi na zajtrk smo šli posamič ne pa v koloni in nobene komande »kapu skini!« O najpogostejših bileških besedah »Ajde, brže, brže!« ne duha ne sluha.

Ne bi želel, da bi pomislili, da pretiravam, ampak tu v Pančevu je res bilo tako. Sicer pa, razen nas so sem prihajali na šolanje tudi podoficirji in oficirji iz cele Jugoslavije in najbrž res ne bi bilo primerno, da bi jih tretirali kot navadne vojake. Pa saj nenazadnje tudi mi nismo bili povsem navadni vojaki, končali smo eno najboljših šol rezervnih oficirjev iz tedanje Jugoslavije in tako so se do nas tudi obnašali.

Danes je bil prvi dan »nastave.« Ločili so nas policaje od »izviđačev«, predmetov pa nič manj kot v Bileći. Nisem verjel, da nam bo vse skupaj uspelo v teh 45 dneh.

Dojel sem, da bo naporno in da bomo morali zelo veliko delati. Ampak saj smo bili navajeni, pa tudi naše povprečje v Bileći je bilo med boljšimi. Dojeli smo, da bomo morali vse tiste bonitete, ki so nam jih ponujali odplačati s svojim uspešnim delom in to je bil vsekakor motiv več.

V sredo bo sin slavil svoj prvi rojstni dan. Komajda smo prišli, komajda smo pričeli s šolanjem, ampak res sem si želel, da bi ta prvi rojstni dan praznovali skupaj. Nisem natančno vedel, kako naj to razložim polkovniku Pišpeku, ampak sem se vseeno prijavil na raport, pa bo kar bo. Če mi da dan ali dva OK, če ne sicer ni OK, ampak vsaj ne bom si mogel očitati, da nisem poskusil. Pišpek me je sprejel, me pozorno poslušal, jaz pa sem skušal po grimasah na njegovem obrazu ugotoviti kako se bo stvar iztekla. Najprej je odmahnil z glavo, potem pa mi je razložil, da odhaja na dopust in da naj se javim polkovniku Relji Ristiću, ki ga bo zamenjal.

Relja Ristić? Trd, glasen, strog. Oficirčina v pravem pomenu besede. V trenutku mi je bilo jasno, da iz vsega skupaj ne bo nič, hotel sem že odnehati, ampak – kaj pa lahko zgubim?

Prijavil sem se torej tudi pri njem. Sprejel me je, me nekaj časa poslušal, potem pa mi je začel predavati o vojski, o vojaških obveznostih, o šolanju zaradi katerega sem sploh prišel v Pančevo, o... pravzaprav se niti ne spomnim natančno o čem vse.

Večina med vami, ki to berete ga seveda ne pozna, ampak tisti, ki ste ga imeli priložnost spoznati veste kako glasno je govoril in kako mrk je bil. Nenehno sem imel občutek, da me bo zdaj zdaj vrgel iz pisarne. Po tem prvem rafalu sem izgubil vsako upanje in samo še čakal sem, da bo to tudi zares storil.

No in po kakih 15 minutah vpitja se je nekoliko umiril in rekel tisto, kar sem najmanj pričakoval, a še vedno zelo glasno: »Vem kako je, ampak o vsem tem bi lahko razmišljal prej. Koji ku..c delate otroke pred odhodom v armijo, puščate doma žene in delate probleme tako sebi in meni kot vojski? Evo, dal ti bom nočenje, pa se znajdi kot veš in znaš, ampak da si mi v ponedeljek zjutraj na nastavi kot da se ni nič zgodilo.« In potem tista njegova znamenita in priljubljena »inače ću da ti stavim muda u procjep!«

In res mi je napisal dovolilnico za petek, soboto in nedeljo.

Na sliki: Spominska slika z Bilečanci iz Pančeva v Deliblatski peščari. (Stojim prvi z leve, v sredini stoji polkovnik Relja Ristič)

Pančevo, torek, 20. julij 1976

Kosilo v restavraciji, po kosilu pa smo bili prosti do 17.00, ko se je pričel tečaj samoobrambe. Malo sem pogledal in se poglobil v plan in program »nastave.« Poglavlja iz »bezdednosti«, specialne vojne, dela tujih obveščevalnih služb, o sodobnih obveščevalnih službah, pa »vojno policijska obuka«, kriminalistika, daktiloskopija, različna pravila službe, pa vaje kot so »pretres lica i stana, privođenje, legitimiranje, pretres terena, samoobramba....« skratka zares veliko materije za teh 45 dni. Ampak saj nismo ne prvi ne zadnji, mnogi so šli uspešno skozi vse to, pa bomo zagotovo tudi mi.

Časa do popoldanske nastave je bilo dovolj, zato sem se odpeljal v Beograd, da bi našel najboljšo varianto odhoda v Ljubljano in odkril sem res idealno kombinacijo – vlak Emona express. Ob 16.00 odhod iz Beograda ob 22.15 prihod v Ljubljano. Se pravi v petek takoj po predavanjih in po kosilu smer Pančevo – Beograd in nato Beograd – Ljubljana.

Ob 17.00 smo pričeli s samoobrambo. Žal se ne spomnim imena predavatelja, vem le, da je bil mojster borilnih veščin, da je bil nekdani reprezentant Jugoslavije in večkratni prvak na vsearmijskih prvenstvih. Takoj smo pričeli na polno in spomnim se, da sem zvečer ves polomljen kar padel v posteljo. Če se prav spomnim, mi ni bilo niti do večerje.

Na sliki EMONA EXPRESS - start iz Beograda ob 16.00, prihod v Ljubljano 22.15.

Pančevo, četrtek, 22. julij 1976

Zjutraj smo bili Slovenci deležni čestitk ob DNEVU VSTAJE SLOVENSKEGA NARODA. Bil je to nekoč kar pomemben praznik, pa so ga osamosvojitelji ukinili in nam vsilili neke povsem druge praznike ala Marijino vnebovzetje ali Binkošti.

Danes sem se na predavanju o tujih obveščevalnih službah znova spomnil na tisti znameniti stavek iz Bileče. Takole pravi: Jugoslavija je obkrožena BRIGAMA (Bolgarija, Romunija, Italija, Grčija, Avstrija, Madžarska, Albanija).

Neverjetno kaj vse si izmislijo, ampak mene so ta hip matrale povsem druge skrbi (brige). Spraševal sem se kako bom brez večjih zapletov in težav opravil pot od Pančeva do Ljubljane in nazaj. Kaj če me na železniški postaji v Beogradu in še huje v Ljubljani ustavi vojna policija, jaz pa v žepu le dovoljenje za nočenje? Kakšne so kazni in kakšne so posledice? Pa vsemu navkljub – ODLOČITEV JE PADLA, JUTRI GREM, pa naj se zgodi karkoli.

Hvala bogu, dan je bil nabit s predavanji. Nisem bil ravno vedno pri stvari, ampak smo prikrmarili do večera. Zvečer smo šli v kino, spet mimo tistih prašičev, ampak smo se že nekako navadili drug na drugega. Neka lahkotna komedija, ampak smo bolj malo razumeli – podnapisi so bili namreč v čirilici, Hm ja, saj smo se je nekoč davno v osnovni šoli vsi učili, ampak preden smo jih uspeli prebrati, so se teksti podnapisov že spremenili, ono štiriletno guljenje francoščine iz gimnazije pa tudi ni kaj prida pomagalo. Pa saj mi je bilo vseeno, dan je minil in to mi je bilo najpomembneje.

Pančevo – Beograd – Ljubljana petek, 23.julij 1976

Poskusil sem se skoncentrirati na predavanja, ampak mi je pogled nenehno uhajal proti uri. Takoj po zaključku kosilo, ampak sem ga preskočil, bil sem preveč nervozen, da bi mi teknilo. Ta odločitev se je izkazala za zelo dobro in me je celo rešila. Pot od Pančeva do Beograda, ki je običajno trajala slabe pol ure se je namreč zaradi neke prometne nesreče zavlekla na dobro uro in pol, tako da sem na železniško postajo prišel res zadnji hip. Niti toliko časa nisem imel, da bi si na blagajni kupil vozovnico, kar takoj sem skočil na vlak, ki je pravzaprav res takoj po mojem vstopu tudi takoj odpeljal. Valjda bo sprevodnik razumel mojo zadrego in mi ne bo zaračunal še kakšne dodatne kazni. V bistvu mi je bilo vseeno – tudi če bi mi jo. No in sprevodnik je bil zares silno prijazen, celo vozovnice mi ni hotel zaračunati. Tako kot mnogi je tudi on služil vojsko v Sloveniji, jasno v Postojni, sprevodnik pa je bolj po sili razmer dokler ne dobi službe, ki ustreza njegovi izobrazbi diplomiranega sociologa.

Pot je bila dolga, časa za kramljanje in obujanje spominov je bilo več kot dovolj. Omenjal je neke ljudi, kaj hitro sva ugotovila, da imava celo kar nekaj skupnih znancev, basista Čarlija Novaka, kitarista Draga della Bernardino in tudi sam se je še vedno aktivno ukvarjal z glasbo. Vlak je bil v tem poletnem preseljevanju narodov seveda nabit, ampak našel mi je prostor v kupeju, še prej pa sva v bifeju izpraznila

kar nekaj kozarcev piva. Ob razgovoru mi je čas kar hitro minil in okoli 22.00 sem končno zagledal domačo, ljubljansko železniško postajo.

Ob izstopu sem prekleto pazil, da ne naletim na kakega vojaškega policajca. Pričakal me je oče in ob približno pol enajstih sva bila doma. K sreči brez zapletov. Nazadnje sem videl sina za prvomajske praznike in preprosto nisem mogel verjeti kakšna sprememba se je zgodila v teh treh mesecih. Ne žena ne jaz nisva verjela, da mi bo uspelo priti na praznovanje samo dober teden po prekomandi, ampak evo, včasih se zgodijo tudi na videz nemogoče stvari. Ko sem bil nazadnje doma se sin verjetno niti ni zavedal kdo sem. Ura je bila pozna, zato sem vse okoli ponovnega spoznavanja preložil na naslednji dan.

Škofije, sobota, 24, Ljubljana, nedelja 25., Pančevo ponedeljek 26. julij 1976

Ni bilo ravno veliko spanja, saj je bilo toliko različnih stvari, ki smo si jih imeli za povedati in toliko tega, kar sem zamudil. Še vedno nisem mogel verjeti, da mi je Relja Ristić dal to »noćenje« in da sem se samo po tednu dni v Pančevu sploh lahko pojavil doma.

Zjutraj smo šli k ženini mami do Škofij, kjer se je zbrala vsa družina. Kako zelo mi je pasalo dopoldansko namakanje v morju, saj je bilo izjemno vroče, popoldne pa seveda veliko praznovanje. Ne dogaja se ravno pogosto, da sin praznuje prvi rojstni dan, še zlasti ne v takih okoliščinah, kot smo praznovali mi.

Ko sem bil na prvomajskem dopustu se malček zagotovo še ni povsem zavedal kdo pravzaprav sem, zdaj pa sva že prav prijetno kramljala. Jasno, na njegov način, ki sem ga šele moral osvojiti, žena pa mi je bila pri tem v veliko pomoč.

V nedeljo smo se zbrali še na priljubljeni vikend točki Ljubljančanov, v Iškem vintgarju in tam nadaljevali praznovanje ob izboru tipičnih slovenskih specialitet (ražnjiči, čevapčiči, pleskavice, kajmak, mlada čebula...) ☺ Mislil sem, da se bom srečal tudi z nekaterimi prijatelji, vsaj tako sem pred odhodom načrtoval, ampak čas z družino je bil predragocen in vse prekratek pa sem to namero opustil.

Dva dneva, sobota in nedelja. Kratko, ampak zame neprecenljivo in dragoceno. Nisem niti pomislil na Bilečo na Pančevo ali na vojsko, šele tam nekje ob 18.00 sem se zavedel, da se moram posloviti in se vrniti. Odkril sem res dobro varianto, namesto vlaka avtobus NIŠ EKSPRES – Jesenice – Skopje, odhod iz Ljubljane ob 20.15, prihod v Beograd ob 6.15, tako da sem v kasarni ob 7.00, ko prično v službo prihajati oficirji. To se je kasneje izkazalo kot res dobra rešitev, žal pa ne pa tudi tokrat. Spet težave z lokalnim Beograd – Pančevo prevozom in na predavanja sem zamudil slabih 20 minut. Kot zakleto, na poti v učilnico sem naletel ravno na Ristića. Rekel je samo naj pohitim in ko sem naredil korak ali dva je še malce sarkastično dodal, če morda potrebujem še kak dan, da si odpočijem od vsega hudega. Ni mi bilo prijetno, ampak kaj pa naj bi mu odgovoril.

Od doma sem prinesel aparat za kavo in določili smo, da bo vsako jutro eden od nas dežurni kafe mojster. Tudi zajtrke smo si začeli pripravljati sami – vsako jutro je bil eden zadolžen da nabavi vse potrebno. Tržnica v Pančevu je bila res dobro založena

pa tudi cene so bile dostopne vojaškemu žepu. Ne spomnim se, da sem kdaj kasneje pojedel toliko paradižnika, paprik in lubenic ob zares izjemnih klobasicah kot takrat v Pančevu.

Pančevo, sreda, 28. julij 1976

Po prihodu iz Ljubljane sem spet padel v ustaljen ritem le da nas zdelujejo vročina in komarji. Dobro, proti vročini se še nekako da, ampak proti komarjem. 😞 Podnevi še nekako gre, ampak zvečer – kakor hitro prižgemo luč, polna soba nadležnega brenčanja. Zapiramo okna, ampak sredi poletja pri tej vročini spati pri zaprtih oknih – nekako ne gre. Doma sem pozabil nek aparat, vanj vstaviš tableto in baje pomaga.

V Bileči razen tiste zblefirane gripe nisem bil resneje bolan, tokrat pa sem se očitno na poti nazaj prehladil in zdi se mi da sem dobil vročino. Takoj po predavanju sem odšel v ambulanto in sprejel me je nek vodnik stažist. Zmotil sem ga ravno sredi napete igre šaha, ki jo je igral s še enim stažistom, ki pa je bil na stažiranju kot zobozdravnik.

Opravil sem kar dvojni pregled – zdravstveni in zobozdravstveni. Res sem imel vročino – 37,8 in takoj me je spravil v »stacionar«, hkrati pa me je vprašal, če mi da svojih deset kil, kajti po njegovem mnenju bi se moral zrediti vsaj za toliko. Res je, mnogi se v vojski zredijo, ampak jaz sem kar vidno shujšal, čeprav so mi že v zdravstveni karton na naboru zapisali, da sam »lošije uhranjen« 😊

Zobar mi je plombiral zob, ki me je mučil že od Bileče dalje in dobil sem idejo, da bi si tu v Pančevu prihtal zobovje in res mi je uspelo, tako da sem vsaj kar se tega tiče v prekomando odšel kot nov.

Biti doktor stažist ni bilo kar tako, fanta sta imela vrsto privilegijev, zlasti k zobarju so prihajali tudi družinski člani podoficirjev in oficirjev in ni trajalo prav dolgo, da sem se z obema spoprijateljil. Na voljo jima je bil tudi komandantov šofer, čeprav res da bolj na črno. Tako se je vsak dan z avtom odpravil na tržnico in v bližnjo trgovino in nam nabavljala sveže sadje in zelenjavo pa seveda številne mesne dobrote. No, ta general je bil, kot pravijo v vojski prava duša od človeka za vojake, do oficirjev pa je bil precej strog in le – ti niso ravno z veseljem odhajali v njegovo pisarno. Če je torej kdo od višjih vprašal šoferja kam in zakaj, je mirno rekel, da gre po »naređenju« komandanta kasarne in nikomur ni padalo niti na misel, da bi to preverjal. Tako je pridno dostavljal vso robo za katero smo se zvečer dogovorili, pa tudi mojim cimrom ni bilo več treba pešačiti do tržnice. 😊

Dva ali tri dni sem torej spal v stacionarju, pa tudi potem sem se do konca šolanja v glavnem družil s tema stažistoma, saj smo našli kar veliko skupnih stvari, predvsem pa, vsi trije smo doma pustili dojenčke.

V stacionarju me je obiskal Safet – Caki Krivošić iz mojega bileškega voda in ugotovila sva, da je od Pančeva do Vršca le kakih 60 ali 70 kilometrov in da bi morda za vikend obiskala Milana Živkovića, ki je bil komandir njegovega odelenja, zdaj pa je že užival v civilstvu. Zakaj pa ne? V nedeljo tako ali tako ni bilo nobenega pametnega dela in Caki je dobil nalogo da ga pokliče in se dogovori za obisk

Pančevo – Vršac, nedelja, 1. avgust 1976

Zdrav sem. Pravzaprav zaradi prehlada in nekoliko povišane temperature kar sem v stacionarju ob obveznem penicilinu in nekaj aspirinih uspešno saniral. Tudi zaradi tiste konjske cepilne doze nisem imel kakih večjih težav. Danes se čudim tej proticepilski histeriji, takrat pa me ni nihče nič vprašal, le postrojili so nas in nas cepili. Rezultat je bil očitno dober.

Moj soborec iz Bileće Safet Krivošić je uspel navezati stik s komandirjem tretjega odelenja Milanom Živkovićem Žiletom iz Vršca. Pa saj iz Pančeva do Vršca ni prav daleč in sva se odločila da ga obiščeva. Slovenija – hribi in doline, komajda najdeš kaj ravnega, Bileća – hribi in kamen, tu v Pančevu pa – ena sama ravnica. Sem se malo pošalil in rekel Sajo, odpri okno, če malce bolje pogledava bova videla Žileta kako na dvorišču pije kavo.

Res mi je bilo nenavadno, edino kar nam je oviralo pogled so bile kakšna jutranja meglica in pa seveda hiše.

O Vršču sem veliko tega slišal od mame, ki so jo tam nekje v začetku petdesetih tja poslali na tečaj pilotov jadralnih letal. Sami lepi spomini so jo vezali na te dni in tudi mene je navdušila pa še športno letališče ni bilo prav daleč od našega doma a je bil problem starostna omejitev. In ko sem dopolnil 16 let kar je bil eden od pogojev za včlanitev, so se mi po glavi motale številne druge stvari, ki z letenjem niso bile prav povezane. Kaj češ, predpisi so pripomogli k temu, da je letalstvo izgubilo zelo perspektivnega pilota. 😊

Torej sva se Safetom odpravila v Vršac in ko sva prispela sva oba začudena najprej zagledala nekaj kar ni bila ravnica. Skoraj 700 metrov visok hrib je res vzbudil najino pozornost in Sajo je takoj pripomnil, da bi se moral kot Janez povzpeti nanj, on pa naj bi mi bil za nosača, če ga bom naučil osnov alpinizma. 😊

Žile naju je dočakal kot se za Vojvođane spodobi – nema čega nema, miza se je šibila pod raznimi dobrotami – od vegetarijanstva pa samo krastavci, paradajz, paprike in lubenica. Malo nama je bile nenavadno – bil je v civilu, ampak zelo elegantno oblečen. Tudi v vojski je vedno pazil na eleganco, njegova uniforma je bila vedno brezhibna. Še danes se spomnim, nekako mu je uspelo dobiti tisti oficirski šinjel z rdečimi obrobami in tega s kakšnim ponosom ga je nosil. Tudi sam sem ga kasneje poskusil dobiti, ampak neuspešno, ko pa sem končno le uspel priti do njega, sem bil praktično že pred odhodom domov.

Žal sem kasneje z Žiletom večkrat skušal obnoviti stik, pa mi ni uspelo. Kaj češ, skupaj smo preživeli neko obdobje svojega življenja, potem pa smo šli vsak svojo pot. Vesel pa sem, da se tu pa tam še vedno slišim s Sajotom.

Na sliki: Safet Caki Krivošić v Pančevu in 40 let kasneje

Zelo zaželen šinjel med vodniki stažisti in »gorski« masiv nad Vrščem, ki naju je presenetil 😊

Pančevo, torek, 3. avgust 1976

Včeraj smo pisali test in tako zaključili poglavja iz varnosti (bezbednosti), tako da sedaj prehajamo izključno na predmete iz vojno policijske obuke. Test je bil težak in zahteven, povprečna ocena pa zelo visoka, mislim da celo prek osem. Nič čudnega, tudi v Bileći, kjer smo si pridobili neke delovne navade smo imeli nadpovprečno oceno.

Malo sem razmišljal kako sem pred vojsko mislil, da bom po vseh teh 16 letih stalnega učenja pozabil na šolo in vsaj v vojski poslal možgane na pašo, pa ni bilo nič od tega – tudi en sam dan ni minil brez učenja, kar se mi celo v civilstvu ni dogajalo. Osem mesecev nenehnega šolskega drila podprtega s praktičnim delom.

Dobil sem pismo od Đurota Rađenovića. Je v Bitoli in je komandir voda. Dobro se je znašel, je zadovoljen in prav nič ga ne moti, da je zdaj še dlje od doma. Poskušal sem navezati stike s še nekaterimi, ampak so se mi vsa pisma vrnila.

Po ženinem pismu sodeč sem bil popoldne na današnji dan v Beogradu na neki nogometni tekmi. Žal nisem napisal na kateri, verjetno pa je šlo za kako pripravljano tekmo, ker se prvenstvo še ni pričelo.

Čez nekaj dni svoje šolanje zaključujejo izviđači, no mi pa s svojim delom nadaljujemo.

Pančevo, ponedeljek, 9. avgust 1976

Izviđači so zaključili s svojo obuko in odšli v prekomando. Moj soborec iz voda Izet Januzi iz Kosovske Mitrovice ni mogel skriti svojega zadovoljstva, dobil je prekomando v Prištino, kar je le kakih 50 kilometrov od njegovega doma. Na žalost »moji« Slovinci niso imeli takšne sreče, tako kot iz Bileće so bile tudi iz Pančeva prekomande na jug države – Kosovo, Makedonija, vzhodna in južna Srbija.

Še vedno se ubadamo s komarji, ki so vsak dan bolj zoprni in tečni, tisti aparat proti komarjem pa nam ravno ne koristi. Vsa znanja iz Bileće nam v boju proti njim prav nič ne koristijo, vse bitke zmagujejo, ne vedo pa, da dobljene bitke ne pomenijo tudi dobljene vojne.

Včeraj sem razmišljal, da bi se odpeljal do Jabuke, kjer se je rodila moja žena. Tako kot mnogi Kraševci se je po vojni tudi njena družina s skopega Krasa odselila v rodovitno Vojvodino. Niso ostali prav dolgo, a dovolj dolgo, da je bila žena rojena tam. Zaradi očetovih zdravstvenih težav in neugodne klime so se vrnili v slovensko primorje. Neprijetno vreme mi je to namero preprečilo in sklenil sem, da bom to pot opravil kdaj drugič.

Pančevo, nedelja, 15. avgust 1976

Včeraj smo obiskali Kalemegdan in Avalo. Oboje je neke vrste simbol Beograda in moram reči, res upravičeno. Obiskali smo tudi vojašnico na Avali, kjer se prav tako izobražujejo vojaki vojne policije in nekdo od nas bo tja dobil prekomando. Kaj pa vem, po eni strani sem si želel, da bi jo dobil jaz, mi vsaj ne bi bilo treba kam daleč na jug države, po drugi strani pa....

Tale Avala je od Beograda oddaljena kakih 25 kilometrov, torej skoraj toliko kot Pančevo, ampak povezave do Beograda so iz Pančeva odlične, od Avale pa ne najboljše. Poleg tega, Pančevo je mesto, tu na Avali pa razen da je priljubljena izletniška točka ni skoraj nič. Le motel 1000 ruža v katerem sem seveda spil pivo, ki je bilo res hladno. Ampak pustimo to, do prekomande je še kar nekaj časa.

Sicer pa, izviđači so odšli in tako smo v vojašnici skoraj sami. Pozna se, da je čas poletnih dopustov, tako da razen nas policajev ni nekih drugih skupin. Začeli smo s povsem vojno policijsko obuko in moram priznati, zahvaljujoč izvrstnim predavateljem je zelo zanimiva. Pozorno spremljam vsa predavanja in v bistvu po predavanjih niti ne potrebujem veliko časa za učenje, tako da mi ostaja dovolj prostega časa za lumpanje po mestu in ogleda filmov v letnem kinu, ki so to poletje res izvrstni. Seveda nadaljujemo tudi nenehni boj s komarji, žena mi je poslala neke nove tablete za tisto pripravico na elektriko in zdaj se vojna sreča počasi a zanesljivo obrača na našo stran. 😊

V Beograu sem odkril dragstor v katerem so zelo poceni prodajali pečene piščance, francosko solato in bagete, tako da so se naši zajtrki dodatno obogatili in popestrili. Imel sem tudi prvo neposredno srečanje z vojno policijo in to z gardijsko. Nič posebnega ni bilo, pokazal sem vojno knjižico in to je bilo vse, niso me povprašali niti za »dovoljo za grad.« V bistvu so me ustavili, ker je bil vodja patrole klaso pred menoj stažist iz Bileće in klaso pred menoj v Pančevu (spomnim se le, da je bil nekje iz okolice Milanovca) pa ga je zanimalo kako je. Seveda sva imela v Pančevu iste starešine, v Bileći pa razen majorja Ljubičića skorajda ne. Počasi se mu je iztekal vojni rok in sem mu bil kar malo fouš.

Prijetna popestritev in odmik od vojaškega pasulja.

Pančevo, 18. avgust 1976

Med zapisi je bil eden tistih, kjer sem zapisal, da se je žena že vselila v novo stanovanje, a sem ugotovil, da sem zamešal med datumi. Zdaj, ko ponovno brskam med njenimi pismi sem odkril tistega z datumom 18.8. 1976 v katerem piše: »Ko boš tole prebral, boš verjetno ravno tako srečen, kot sem jaz. Danes 18.8.1976 smo se končno vselili v naše novo stanovanje – Veljka Vlahoviča 24, drugo nadstropje, stanovanje št. 10....«

Dolgo sva čakala, zato sem verjetno nekaj zamešal ampak kaj potem, s to novico me je res razveselila. Spomnim se, kako sva ob tistem mojem prvomajskem obisku hodila gledat kuhinje, čeprav so bile zaradi praznika trgovine zaprte, pa sva si jih ogledovala zgolj v izložbah. No, zdaj jo čaka veliko dela, stanovanje ni majhno, treba ga bo opremit. Štipendija ni bog ve kaj, jaz pa s tisto vojaško plačo, ki komaj zadošča za britvice, kremo za britje, pasto za čevlje, škatlico cigaret in pol steklenice piva tudi nisem kaka terna.

Ampak saj ni pomembno, važno je, da je streha nad glavo in predvsem da je v mestu, da bo imela pri roki trgovine in pa seveda mestni potniški promet za lažjo pot do faksa in nazaj. Dobro, Igor je še majhen, ampak vseeno, ne le trgovina, blizu sta tudi vrtec in šola pa krasna sprehajalna pot ob Ljubljani, pred blokom postavljajo otroško igrišče, okoli in okoli bloka so zelenice in kar je najpomembneje – ni prometa.

Žena ne bi bila žena, če me ne bi tudi malo zbadla – zapisala je, da so najprej selili gramofon in plošče. Ob selitvi (no, saj ni bilo kaj dosti za selit) pridno hodi na prakso tako da vstaja veliko pred menoj, ki sem se tu v Pančevu res razvadil, saj vstajam šele okoli pol osmih.

Tu v Pančevu se že kar intenzivno pripravljamo na izpite, veliko jih je in so praktično vsak drug dan, tako da velja tisto reklo da nema odmora dok traja obnova, pa se vseeno najde tudi kak trenutek za zabušit. Še vedno traja vojna s komarji, sreča je zdaj na naši, zdaj na njihovi strani.

Če se še spomnite, sem v prvih zapisih iz Pančeva omenjal prosto sprehajajoče prašiče mimo katerih smo morali vsakič ko smo se odpravljali v mesto. Navadili smo se drug na drugega in šele zdaj sem opazil, da jih že nekaj dni ne srečujemo. Jasno, vroče je kot v peklu in verjetno tudi njim ni do sprehodov. Nimamo bazena, še sreča pa, da imamo za razliko od Bileče vsakodnevno na voljo kopalnico s tušem in s soborci si kar podajamo kljuko. Tudi po večkrat na dan.

Pančevo, nedelja, 29. avgust 1976

Vrnili smo se s terena v Deliblatski peščari kjer smo prakticirali mnoge stvari o katerih smo se učili tekom tega našega šolanja. Bolj ali manj smo zaključili z vsem izpiti, ta teren je le še potrdil, da vse skupaj ni bilo zaman. Čaka nas le še zaključni izpit v ponedeljek in delno v torek, že v četrtek pa bomo izvedeli kje bomo nadaljevali svoje stažiranje.

Ta teren pravzaprav niti ni bil kak poseben teren na kakršnega smo bili navajeni v Bileči. Poslušali smo nekaj teoretičnih osnov, potem pa je Relja Ristič enostavno rekel, da kot pešadinci iz Bileče v praksi to zagotovo dobro obvladamo in nas ni

pretirano gnal, tako da se je vse skupaj bolj ali manj zaključilo v Devojačkom bunaru, kjer smo na nek način tudi zaključili in naredili še spominsko fotografijo. Teh 45 dni v Pančevu je minilo strahovito hitro in spraševali smo se koliko te svobode in tega komforta bomo deležni v enotah kamor nas bodo poslali.

Slika: Devojački bunar v Deliblatski peščari.

Pančevo, torek, 31. avgust 1976

Generacija 50. klase Bilečancev v Pančevu se ni osramotila, v analih je ostala zapisana kot ena od najboljših z izjemno visoko povprečno oceno. Sicer pa, saj so se bolj ali manj zelo dobro odrezale tudi vse druge generacije Bilečancev, saj smo iz Bileće res odnesli ogromno, kar je pričalo, da je ŠOLA REZERVNIH OFICIRJEV PEHOTE zares vredna visokega spoštovanja ne samo pri nas. Vsakdo, ki je šel skozi to šolanje ve o čem govorim.

No in končno smo dobili tudi nove prekomande. Sem bil s svojo zadovoljen? Več kot samo zadovoljen, glede na izbor tako ali tako ni bilo pričakovati, da bi lahko šel bliže domu, nisem pa upal niti pomisliti, da bi dobil Beograd, le slabih 20 km od Pančeva. Pa sem ga dobil – še z dvema sotrpina bomo odšel v Zvezni sekretariat za narodno obrambo, le še tega nisem vedel ali bom ostal v Beogradu ali bom šel na Avalo. Ker je imel eden od nas v Beogradu strica polkovnika, sva se s kolegom nekako sprijaznila z Avalo – še vedno ni bilo slabo. Sva že načrtovala kako bova preživela še teh nekaj mesecev.

Odhajamo v četrtek in načrtujemo veliko fešto s katero smo v bistvu pričeli že v Deliblatski peščari in tudi s slovesom. Popoldne smo imeli srečanje z Reljo Ristićem in z vodstvom šole, po srečanju pa me je Relja spomnil na tisto odisejado ob praznovanju sinovega prvega rojstnega dneva. Vsekakor mi bo Relja ostal v lepem spominu, pravzaprav v najlepšem.

Zavedamo se, da nam v enotah ne bo lahko, zagotovo pa bomo pogrešali ta komfort in to svobodo iz Pančeva. Pred uradno fešto sem se poslovil še od obeh stažistov, zdravnika in zobozdravnika (zahvaljujoč njemu bom odšel v enoto s porihtanimi zobmi), ki sta tudi odhajala le da ne v prekomando ampak domov. Eh, slovenska zavist je udarila na plan 😊

Pančevo – Beograd, četrtek, 2. september 1976

Poslednja noč v Pančevu. Lahko si samo mislite koliko je bilo spanja. Zavedali smo se, da se bodo naše poti po sedmih mesecih v Bileći in po teh 45 dneh v Pančevu razšle, a se bodo ohranili spomini na te naše skupne dni in na našo jubilejno 50. klaso. Tu v Pančevu smo se še bolj tesno povezali, saj smo bili v Bileći v različnih četah in vodih in smo se v tej množici srečevali le bežno, tu pa smo bili praktično vsi v enem samem vodu in nenehno tesno povezani.

Pogovarjali smo se o novih sredinah in o mestih v katere smo bili razporejeni in v katerih bomo nadaljevali svoje služenje, prevzeli nove obveznosti. Seveda smo se spraševali kaj vse nas čaka in kako bomo vsemu temu kos. Nevio in Uglješa gresta v Skopje, Caki iz mojega Bileškega voda gre v Kumbor, za ostale se niti ne spomnim. Mi trije »Beograjčani«, na žalost so imena izpuhtela, smo se z avtobusom odpeljali v Beograd v Zvezni sekretariat za narodno obrambo. To je tista znamenita in vpadljiva stavba z rdečo fasado in belim braškim marmorjem mimo katere sem takrat, ko sem hodil po Beogradu velikokrat šel pa nisem vedel kaj je v njej. Dva od nas bosta šla na Avalo, eden pa na Topčider in kot sem že zapisal, bila sva prepričana, da bo na Topčider šel kolega, ki je imel v Beogradu strica polkovnika.

Ampak nekaj mi kljub vsemu ni dalo miru. Še zdaj se spomnim kako smo vstopili v neko veliko a prazno pisarno, kjer je kraljevala velika miza, nasproti mize pa so bili trije stoli. Razmišljal sem kako bo ravnal tisti, ki bo sedel za mizo. Če bo oficir, ki nas bo razporejal desničar bo verjetno najprej pokazal na tistega, ki mu bo sedel na levi, samo vprašanje pa je bilo ali bo rekel TI greš na Topčider vidva pa.... Ali pa bo začel z vidva gresta na Avalo, ti pa.... Seveda pod pogojem, da se stric polkovnik ni že prej dogovoril, ampak bili so še vedno dopusti in morda pa.... Zagrebel sem se torej za stol na levi.

Ko sem tako kalkuliral je vstopil nek polkovnik, nas prisrčno pozdravil sedel za mizo in nam ponudil kavo. Nekaj časa smo klepetali, spraševal nas je o Bileći, o Pančevu, pred seboj pa je imel papirje, po vsej verjetnosti z našimi podatki in karakteristikami. Ampak v moji glavi je bilo bolj ali manj le TI in VIDVA ali VIDVA in TI. Ta teorija sicer ni imela neke čvrste podlage, izkazala pa se je za pravilno.

Zgodilo se je točno to kar sem predvidel, s prstom desne roke je pokazal name na levi in rekel »ti češ na Topčider a vas dvojica na Avalu.« Razočaranje kolega je bilo veliko večje kot moje veselje, saj se je že videl na Topčiderju, jaz pa sem se v bistvu tudi že sprijaznil s to nesrečno Avalo.

Ko smo zapustili zgradbo sekretariata smo se še malce sprehodili po Beogradu, zavili še v nek bife in se poslovili z obljubo, da se vsekakor še srečamo. Nisem natančno vedel kje je ta Topčider in kje točno je vojašnica, ampak z mestnim prometom mi je ob pomoči šoferja le uspelo priti skorajda pred vrata kasarne.

Ko sem šel skozi »kapijo«, kjer me je sprejel moj bodoči vojak sem razmišljal kako mi bo v tej zares ogromni kasarni. Torej ta moj bodoči vojak me je odpeljal do neke zgradbe v kateri je domovala enota vojne policije. Sprejela sta me dva zastavnika, kapetan in podporočnik, ki je v enoto pravzaprav iz akademije prišel le dan pred menoj. Prisrčno so me sprejeli in mi pokazali pisarno v kateri se bom nastanil. Ob dveh mizah je bila tudi postelja in torej moj novi dom . Ni sicer bilo kot v Pančevu a tudi ne kot v Bileći, kjer nas je bilo v sobi nekaj čez trideset. Že to, da bom v sobi sam mi je veliko pomenilo. Po izrečeni dobrodošlici in namestitvi sem se malo sprehodil po hodniku. Navajen na red iz Bileće, saj o tem sem veliko pisal, kjer je bilo vse na svojem mestu je bil tu totalni nered. Škornji v neredu in neočiščeni, šinjeli obešeni brez pravega reda, zaščitne maske in torbice nametane, skratka katastrofa. Moram priznati, me je vse to zelo motilo, ampak teh 45 dni v Pančevu je pripomoglo, da sem »olabavil« in požrl ta nered. Nekako sem se namestil in uredil ter čakal na jutrišnji dan, ko bom pričel z delom. Kakšnim? Pojma nisem imel.

Na slici: Stavba zveznoga sekretariata za narodno obrambo in »prijavnica« na Topčiderju,

Beograd, petek, 3.9. 1976

Prva noč je minila malce nenavadno. Kljub utrujenosti se nisem in nisem mogel spraviti v posteljo, pa tudi spal sem bolj slabo, mi je pa prav prišlo, da sem lahko sam prižigal in ugašal luč brez tiste nesrečne komande »gasi svetlo!« Bral sem neko knjigo, razmišljal kaj pa vem o čem vse in šele proti jutru mi je nekako uspelo zaspiti. Malo pred sedmo sta prišla oba zastavnika in skupaj smo odšli v kapetanovo pisarno, kjer nas je že čakala kavica. Ob kavi sem zvedel, da trenutno nimajo mlade vojske tako da bo moja naloga v glavnem razporejanje stare vojske na posamezne dolžnosti. Dežurstva v četi so v rokah desetarjev, v kasarni pa oficirjev. Zdelo se mi je, da nekako ne vedo kaj naj bi počeli z menoj ampak se nisem pritoževal.

Pred nami je bil vikend in v glavnem je tekla debata o tem kako ga bodo preživeli, jaz pa sem izrazil željo, da bi obiskal svoja kolega na Avali.

Ko sem se sprehodil po hodniku sem bil znova zgrožen. Včerajšnji nered je bil še hujši, pa sem si mislil – če je kapetanu vseeno se pač ne bom pretirano razburjal, čeprav me je iskreno povedano zelo motilo. Spet sem pomislil, da mi je tistih 45 dni Pančeva zelo koristilo, saj bi me vojaki, če bi skušal vzpostaviti bileški red verjetno ubili ali pa vsaj »čebovali«. Nekoliko sem bil presenečen, ko sem naletel na skupino dolgozasih fantov v civilu, pa mi je zastavnik razložil, da so to vojaki, ki imajo neke posebne naloge ampak mi ni povedal kakšne, spraševal pa, četudi mi je bilo nenavadno tudi nisem.

Ker nisem imel kakega pametnejšega dela, sem se odločil za obisk obeh kolegov na Avali. Ojoj, res sem imel srečo, ker sem dobil Topčider. Ta Avala je res bogu za hrbtom pa četudi je do Beograda približno enako daleč kot od Pančeva traja pot skoraj dvakrat dlje. Za razliko od mene sta kolega že dobila mlado vojsko in v ponedeljek ju že čaka resno delo. Je pa tudi v kasarni na Avali red na hodnikih podoben tistemu pri nas na Topčiderju in daleč od tistega v Bileći. Prvo noč sta prespala v veliki spalnici skupaj z vojaki ampak so jima obljubili, da bosta imela svojo sobo in se bosta lahko v miru pripravljala na učne ure in pisala »podsetnike.«

Podsetnike? Skoraj sem že pozabil kaj je to, v Bileći smo jih v drugem delu šolanja kar redno morali pripravljati, jaz pa sem jih za komandirja voda itak pretipkaval praktično od začetka služenja. Predvideval sem, da mi jih vsaj še mesec dni ne bo treba pripravljati, bodo pa spet aktualni, ko bo prišla mlada vojska. Malo smo se sprehodili po kasarni, saj je bila tudi za njiju povsem nova, končali pa smo v hotelu 1000 ruža, v hotelu, kjer sem imel nekaj lepih a tudi grdih trenutkov. Skorajda sem zamudil zadnji avtobus in sem se v kasarno vrnil šele kako uro po večerju. Pričakoval sem sicer kake težave a jih ni bilo. Moram pa reči, da sem se v kasarni kar nekako izgubil in je trajalo kar nekaj časa, da sem sploh našel našo zgradbo in svojo sobo.

Slike: Seveda nisem imel fotoaparata, o mobitelih pa se nam še sanjalo ni, tako da sem slike kasarne Avala našel na internetu. Sem pa prek interneta tudi zvedel, da so kasarno na Avali (tako kot Topčider) bombardirale enote NATA ob bombardiranju Beograda leta 1999. Pa še hotel 1000 ruža

Beograd, sreda, 8. september 1976

Vrtanje bor mašin. Z leve, z desne, spodaj, zgoraj. Ja, to se dogaja, ko se vseliš v novo stanovanje. Žal jaz k temu vrtanju ne prispevam prav veliko kar pa seveda ne pomeni, da se tudi v našem kvartirčku ne dogaja. Montira se kuhinja. Tista od Gorenja, menda prav po ženinem in kot piše – tudi po mojem okusu. V glavnem jo montirata ata in Obradovič, ali kot pravi žena Pat in Mat, po risankah, ki ju Igor tako rad gleda.

Sem pa ženo prosil naj mi pošlje telegram, da moram nujno v Ljubljano zaradi podpisa pogodbe za stanovanje, kdo ve, morda bo uspelo in bom lahko dobil kak dan za obisk doma.

Sicer pa, danes sem res užival. Štiri ure nogometa. Trinajst golov in vsi naši nogometni mojstri na kupu. Med njimi tudi »moji« Dalanović in Rožič kot kapetan mlade reprezentance, pa Ameršek in Popivoda. Zastavnik Jovanović mi ni verjel, da gre za moje prijatelje in je bil zelo presenečen in hkrati sila vesel, ko sem mu jih predstavil. V četi smo sicer imeli nekaj problemov – komandir čete je bil zagrizen zvezdaš, oba zastavnika pa partizanovca, tako da je veljalo – v službi zvezda, po službi partizan ;😊

No zahvaljujoč meni sta oba zastavnika svojemu navijaškemu naboru dodala tudi Olimpijo, ampak nekaj o teh štirih urah nogometa. Mlada reprezentanca je igrala proti olimpijski reprezentanci, A reprezentanca pa proti selekciji po izboru novinarjev. Vili Ameršek je igral zares briljantno in verjel sem, da je s to igro prepričal selektorja Mladinića, da ga bo uvrstil med 16 reprezentantov. Zares briljantno igro pa je pokazal Ivica Šurjak, a se je na nesrečo poškodoval in bilo je vprašanje, če bo lahko zaigral na oktobrski kvalifikacijski tekmi s Španci v Sevilji. Seveda je kot po navadi blestel tudi Popivoda in komaj sem čakal na 3. oktober, ko se bo moja Olimpija vrnila v Beograd na tekmo z OFK Beogradom. Zastavnik Jovanović mi je namreč obljubil prost vikend in nočenje, če ga bom predstavil tudi ostalim igralcem Olimpije. 😊

Sicer pa, Olimpija je dobro začela in sicer z remijem na Reki in v Sarajevu potem pa doživela pravo katastrofo v Banja Luki (5:0) in v Ljubljani proti Veležu (0:2) in je bila zadnja na lestvici. 😞 Ko smo že ravno pri nogometu – res sem se razveselil ko sem zvedel da bomo skrbeli za red na stadionu JNA, kar pomeni da se bom res nagledal dobrih tekem tako Partizana kot reprezentance.

Sicer pa, rad sem se sprehajal po Beogradu, še posebej rad pa sem zavil na Skadarlijo. Pravi duh življenja tako starega kot novega Beograda. Na vsakem vogalu glasba, zgolj starogradske pesmi in gneča, ampak za vojaški žep z vojaško plačo predrago, tako da sem lahko zgolj gledal in poslušal.

Obiskal sem tudi nekaj kinodvoran. Filmski program – zelo pester ampak nekaj pa me je motilo. Grickanje semenk med predstavo. Nisem mogel razumeti, ljudje so grickali semenke, lupine od semenk pa so pljuvali po tleh, tako da je bila dvorana po vsaki predstavi polna lupin. Tudi podnapisi so bili včasih v čirilici, tako da sem jih le stežka spremljal.

Sploh pa, lepo sem se vživel. Vstajanje ob pol sedmih, ob sedmih kavica in razgovor s starešinami pa zajtrk, me je pa motilo, da še vedno nisem imel pravega dela. Kot da starešine ne bi vedele kaj naj z menoj pa sem se vlekel po krogu ali po Beogradu in se dolgočasil. Mnogi bi uživali, meni pa se je čas skorajda ustavil.

Beograd, četrtek, 16. september 1976

Danes grem domov, štos z brzovajko je uspel pa tudi sicer – vseskozi sem imel občutek, da sem starešinam bolj v napoto kot v korist. S staro vojsko delati neke vežbe iz strojeve obuke je bilo res nesmiselno, poleg tega pa – veliko jih je bilo med njimi, ki so imeli daljši vojaški staž od mene in torej niso bili ravno zelenci temveč prekaljeni »krivinaši« 😊

Kuhinja je montirana in bom torej kot pravi gazda pojedel prvo kosilo doma, na svojem. Sploh pa, ko že govorim o hrani – ta v Beogradu se ne more niti pod razno primerjati s tisto v Bileči. Tam smo imeli svojo kuhinjo, v Beogradu pa so nam hrano dovažali iz Banjice, kjer so kuhali menda za kar vse kasarne v Beogradu. Torej smo imeli zgolj razdeljevalnico hrane, kar je seveda zelo vplivalo na kakovost.

V oči mi je padel zastavnik, šef te kuhinje - razdeljevalnice. Strašno rad je igral MICE, to je tista igra tri v vrsto, figurice pa so bile najbolj pogosto kar bela in pisana zrnca fižola. Njegovi vojaki seveda niso bili ravno navdušeni, da bi se po ves dan ukvarjali s to igro (in seveda izgubljali) pa so sklenili dogovor o neke vrste dežurstvu in razporedu kdaj bo kdo od njih na voljo. Če namreč zastavnik ni našel partnerja, je nemudoma odredil generalno čiščenje, pa je bilo vseeno lažje, da se eden ali dva žrtvujeta in prideta na vrsto šele čez kak dan, kot da morajo vsi ribati in čistiti.

Izkoristil bom izkušnjo iz Pančeva – vlak Emona express ob 16.00 iz Beograda s prihodom v Ljubljano ob 22,15 in povratek avtobus Niš ekspres (Jesenice – Skopje) ob 20.45. s prihodom v Beograd ob 6.30. Zares prvovrstna in preizkušena kombinacija.

Slika: Hrano so dovažali in nato razdeljevali iz takih posod.

Beograd, sreda, 22. september 1976

Spet sem v vojašnici. Ko sem 14. decembra odhajal v Bilečo, se mi še sanjalo ni, da bo na tistem polju, le dober kilometer od mojih staršev zraslo tako veliko naselje v katerem bom nekoč domoval. Res je, da sva z ženo velikokrat gledala predvsem tisto zelo opazno stolpnico, ki je imela tam nekje proti vrhu širok rjavkast pas in sva sanjarila, da bi bilo lepo, če bi dobila stanovanje prav v območju tistega pasu, ampak saj veste – sanje so dovoljene.

No, zdaj se je žena z otrokom res vselila, vendar ne v tisto stolpnico ampak v veliko bolj prijazno prvo nadstropje stanovanjskega bloka. Res da so z gradnjo zaradi dolge in ostre zime nekoliko zamujali ampak – evo, zdaj smo tu, v novem stanovanju. Kako prav mi je prišel tisti telegram, da moram priti podpisat pogodbo in res mi je uspelo dobiti podaljšani vikend. Pa saj sem pričakoval, da ne bo nihče kompliciral, v vojašnici tako ali tako nisem imel kakšnega posebnega dela.

Kuhinjo sta »Pat in Mat« torej ata in Obradovič uspešno sestavila, tako da smo si lahko res privoščili pravo gozbo, ampak dela pa kar ni in ni zmanjkalo. Kot sem že zapisal – orkester bor mašin je »igral« od jutra do večera in temu zborčku sem se priključil tudi sam. Neverjetno koliko lukenj je treba zvrtni, ko se takole vseliš, ampak ko si enkrat na svojem ni težko.

Kar prehitro je minilo, še preden sem se dobro zavedel, že sem moral nazaj. Vožnja je bila zares vse prej kot udobna. Do Novega mesta je še nekako šlo, v Novem mestu pa se je na sedež poleg mene zvalil nek pijanček. Ne le na svoj, zasedel je še pol mojega in sem ga moral prenašati vse do Beograda. Res mi je bilo zoprno, pa ni bilo nobenega drugega sedeža, da bi se presedel, avtobus je bil poln, poleg tega pa ni smrdel le po alkoholu ampak očitno se ni skopal že kar nekaj časa.

V vojašnico sem se vrnil na smrt utrujen in neprespan, bila je to res dolga in naporna pot. Po kasarni sem hodil kot slaba senca samega sebe, ker sta v pisarni oba zastavnika imela precej opravkov se nisem mogel zvaliti na posteljo, ampak ko sta odšla sem zaspal kot ubit. Preskočil sem tako kosilo kot večerjo. Ko me je zastavnik prebudil nisem vedel niti tega ali je dan ali noč, ampak se je izkazalo da je že jutro in da lahko pričnemo z novim delovnim dnevom. .

Z vojsko smo ponavljali neke vaje iz policijskih taktik ampak eno je teorija, drugo pa je praksa. Ti vojaki so, medtem ko sem jaz drgnil Bilečo in Pančevo to počeli od samega začetka, bili so v večini »decembarci« tako kot jaz in so vse to obvladali v praksi bistveno bolje od mene. Ampak smo lepo sodelovali in me ni bilo sram vprašati, če česa nisem vedel. V nedeljo me čaka tudi prva prava patrola po Beogradu. Me prav zanima kako se bo izteklo.

Na sliki: Štepanjsko naselje kamor sva se z ženo vselila.

Beograd, torek, 28. september 1976

Menda imava z ženo mali jubilej, zdaj sta s sinom v novem stanovanju že natanko en mesec. Če sem pravilno računal imam do konca vojnega roka še 58 dni 😊 tako da že malo razmišljam o civilni obleki. Dolgočasim se, zdi se mi, da se je čas ustavil, saj nimam nobenega posebnega dela in v bistvu kar pogrešam tisti tempo iz Bileče ali Pančeva. Komaj čakam, čez deset dni pride mlada vojska in bom vsaj zaposlen, trenutno pa se mi zdi da mučim tako sebe kot stare vojake, ki v bistvu vsaj kar zadeva policijsko delo v praksi vedo bistveno več od mene.

V soboto in nedeljo sem šel prvič v patroljo. Desetar, šofer in jaz, ona dva izkušena in preverjena, jaz pa novinec, tako da sem se prepustil njuni rutini. Ni bilo nogometnih tekem, pa smo zaobšli tako stadion JLA kot Marakano in Karaburmo in se nekoliko bolj posvetili železniški postaji, centru mesta in Avali. Spomnil sem se, kako sem sam trepetal pred tistimi z belimi »oprtači«, ko sem samo z dozvolo za nočenje odhajal v Ljubljano.

Tam nekje pri Marakani je desetar opazil vojaka brez kape. Z znakom mu je dal vedeti naj si jo nadene, no ta pa nam je ker smo bili na nasprotnem voznem pasu misleč da ne moremo do njega saj nas je ločevala travnata ovira pokazal srednji prst. To je razbesnelo šoferja, prevozil je travnato oviro, obrnil avto na nasprotni vozni pas in se zaustavil direkt pred vojakom. Izkazalo se je, da revež sploh nima dozvole za obisk mesta, da je torej ušel iz vojašnice. Pričel se je tresti, nekaj je izjecljal kako pomembno mu je, da pride do telefona, ker mu je menda zbolela mama.

»Kakšno budalo si,« sem mu rekel. »Bežiš prek ograje, na glavi nimaš kape, razlagaš o najbližji telefonski govornici tvoja vojašnica je v bistvu nasproti pošte, zdaj pa si vsaj pet kilometrov stran, pa še provociraš vojno policijo.« Potem sem se obrnil k desetarju, izvlekel beležko in pričel naštevati: »beg iz vojašnice sprehanje po mestu brez dovoljenja in brez kape, ki je sestavni del uniforme.... Člen 67 zakona o vojni službi.... Hm, to je pa najmanj šest mesecev in vojno sodišče kar pomeni tudi podaljšanje služenja za čas kazni....« Napravil sem menda najbolj resno in zaskrbljeno faco v svojem življenju. Ta člen sem si seveda preprosto izmislil in se nato posvetoval z ostalima dvema.

»Ni člen 67, je člen 69 v povezavi s 75. členom, to pa je najmanj devet mesecev,« je rekel desetar. »Tisti, ki smo ga zasačili prejšnji mesec je dobil sedem mesecev.«

»Kaj pa če ga vseeno pustimo,« je pripomnil šofer, saj mi je skoraj »zemljak.«

»Hm, ne vem, če pustimo njega bomo morali pustiti tudi druge, ki ne spoštujejo predpisov in ja, zakaj pa se potem sploh potepamo po mestu in lovimo take barabe, « je pripomnil desetar. »Pa si ga videl s kakšnim veseljem nam je pokazal sredinec?«

Revež je bil generacija januar 1976, torej ni bil novinec. No po daljšem posvetu smo ga le spustili, predvsem zato ker je bil skorajda naša generacija, smo se pa na poti proti Avali prav zabavali. Ja, vse to kaže, da sem v duši le nekaj malega sadista. 😊

Na sliki: slikanje pred odhodom v patrolo. Manjkajo le še beli oprtači, ki so se jih vojaki kar malo bali. 😊

Beograd sobota 2. nedelja 3 oktober ali OFK BEOGRAD : ZASTAVNIK JOVANOVIĆ 0:0 😊

Končno tekma, ki sem jo tako nestrpno pričakoval (kot težko čakam tudi na današnji derbi med Mariborom in Olimpijo) 😊. Ne zato, ker bi bila tekma tako zelo pomembna, pač ena od tekem rednega dela 1. jugoslovanske nogometne lige, temveč zato, ker je v Beograd prispela moja Olimpija.

Če se spomnite enega mojih prejšnjih zapisov: zastavnik Jovanović (sicer zagrizen Partizanovec) mi je obljubil nočenje in oprostitev vseh dolžnosti, ki naj bi jih imel prek vikenda, če mu predstavim nogometaše Olimpije. Novi trener je postal Dragoljub Milošević – Bebula, ki ga nisem poznal in nisem vedel kako naj se zadeve lotim ampak sem poklical žal pokojnega Petra Žagarja, takratnega in dolgoletnega generalnega sekretarja in ta je poskrbel za ves protokol.

Na srečo je v Beograd prišel tudi predsednik mladinske komisije pri Olimpiji, sicer tudi moja poročna priča, zelo pa sem se razveselil tudi sošolca iz paralelke Zdeneta Iskre, ki se je vse bolj uveljavljal v prvem moštvu in vse je šlo lažje. Tako smo se znašli na skupni večerji v enem od beograjskih hotelov (ne spomnim se natanko v katerem), kjer so bili nogometaši nastanjeni in zastavnik Jovanović je res briljiral s svojim poznavanjem nogometa. Bil je osrednja osebnost večera in Milošević, očitno dober poznavalec mentalitete oficirjev in zlasti podoficirjev mu je to z veseljem dovolil. Večji del večera po večerji je zastavnik Miloševiću razlagal taktiko, ta pa je vse to stoično prenašal in mu prikimal (povej kaj moram še narediti, da ti da še kakšno nočenje ali kak dan dopusta, mi je namignil 😊)

V nedeljo je bil zastavnik res živčen in na trnih, kot da bo on sedel na trenerski klopi in vodil ekipo.

Romantiki s Karaburme, kot so jih imenovali, ki so bili standardni in stabilen beograjski prvoligaš, so imeli stadion ob reki Donavi, kjer je ves čas pihalo, to nedeljo celo precej močno pa tudi ohladilo se je. Sama tekma? Nič posebnega, OFK je napadal, Olimpija se je branila in v Ljubljano je odnesla prepotrebno točko. Morali bi videti zastavnika po tekmi. Bil je jezen kot ris. »Si videl Bebulo (tako so Miloševića klicali prijatelji), nič od tistega kar sem mu govoril ni upošteval, zato pa ni zmagal.«

V ponedeljek zjutraj ob kavi običajna analiza nedeljskih tekem. Zvezda je na Reki dobila točko, Partizan je v Titogradu slavil pa so bili razen zastavnika Jovanovića v četi vsi zadovoljni. »Moral bi me ta Milošević poslušati,« je bil njegov komentar.

1, ZNL, sedmi krog, 3. oktober
Vojvodina - Napredak 1:0
Hajduk - Sloboda 4:0
Rijeka - C. Zvezda 1:1
Sarajevo - Dinamo 2:2
Borac - Celik 1:0
Velez - Zeljeznicar 1:0
Zagreb - Radnicki N 0:1
Partizan - Buducnost 1:0
OFK Beograd - Olimpija 0:0

Na sliki: STADION KARABURMA

Beograd, 10.oktober 1976

V Bileći nas je ob tistem tradicionalnem DIŽ SE VOJSKO v nov dan pospremila tudi budnica prek ozvočenja. V Beogradu budnice sicer ni bilo, zato pa se je vsako jutro ob isti uri iz po malem hreščečih zvočnikov oglasila glasba, po navadi narodna.

To jutro, 10. oktobra pa nič. V bistvu me je zbudilo prav to, ta nenavadna tišina, čutil sem, da nekaj manjka. Nenadoma je v mojo sobo planil četni pisar – čato, ves

obupan, skorajda v solzah. »POGINULA SILVANA,« je komajda spravil iz sebe. Mislim sem, sprva, da je bila Silvana kdo od njegovih domačih, saj res nisem imel pojma kdo naj bi Silvana sploh bila. Še preden sem mu uspel zastaviti kako vprašanje, je že oddivjal iz sobe.

V krogu kasarne popolna tišina, večina vojakov se je obnašala približno tako kot čato. Ustavil sem nekega fanta, ampak napačnega, bil je Slovenec in tudi njemu se ni sanjalo kdo naj bi bila ta Silvana in tudi njega je mučilo to vprašanje

No, kaj kmalu sem zvedel, v prometni nesreči na avtocesti Beograd Niš se je zgodilo. Prometna nesreča, umrli so Silvana, njena sestra in vodja narodno zabavnega ansambla RTV Beograd. Menda je bila velika zvezdnica, ampak Slovenci je nismo ravno poznali. Šele ko sem prebiral časopise, sem ugotovil, da ni čisto tako – poznali smo jo kot »kafansko« pevačico v takrat tudi pri nas zelo priljubljeni seriji Ljubav na seljački način v kateri je nastopala skupaj s Čkaljo.

Še video s Silvano in s Čkaljo: <https://www.youtube.com/watch?v=piFjvxtOHZ8>

Beograd, sreda, 13. oktober 1976

Zdaj sem že več kot en mesec tu v Beogradu in v bistvu sem kar naveličan. Še dobro, da sem vsaj v velemestu, kjer se vseskozi nekaj dogaja in da sem vmes že dvakrat skočil domov, ampak to ne odtehta brezdolja. Saj ne, da bi si želel kakega posebnega dela, ampak med delom čas vsaj hitreje teče, tako pa se mi zdi, da bo ta moja vojaščina kar trajala in trajala. Res sem se naveličal s staro vojsko ponavljati neke stare in dolgočasne vaje, ki so jih v bistvu obvladali bolje kot jaz, saj so bili mnogi v glavnem po stažu v vojski že dlje od mene in nekateri med njimi bodo naslednji teden že občutili slast civilstva.

No v ponedeljek so pričeli prihajati mladi vojaki. Gledam jih in se spominjam kako nebogljen sem bil sam, ko sem prestopil »kapijo« vojašnice v Bileći. Ne morem se natančno spomniti, ampak zdi se mi, da nas ob prihodu ni sprejel zdravnik, tu pa sta bila v ekipi za sprejem zdravnik in njegov stažist. Poslušala sta jim srce, merila tlak, reveži pa so bili res videti kot da jim je zdravnik nujno potreben.

Bledi in »nikakvi«, delovali so povsem zgubljeno. Pa saj ni čudno, vse radosti civilnega življenja so morali za skoraj 450 dni pustiti pred ograjo vojašnice. Spomnil

sem se kakšne težave sem imel s pravo številko svoje uniforme, tu pa je vse potekalo »cakumpakum«, če komu kaj ni bilo prav je v hipu zamenjal.

Med novinci sta bila tudi dva Ljubljana, enega sem na videz celo poznal. Po pregledu in po cepljenju, ki so ga opravili kar takoj in ne tako kot mi šele po kakih desetih ali štirinajstih dneh, sem jih skupaj s četnim pisarjem popeljal v njihove prostore in jim ponovno zaželel dobrodošlico. Res dobro da sem med Bilečo in Beogradom preživel skoraj dva meseca v Pančevu, da sem malce pozabil na tisti »RAD, RED in DISCIPLINO« in sem k vsemu skupaj pristopil precej pragmatično. Bilo mi je kar malo neprijetno – v Bileči hodnik pošlihtan v nulo, vsaka stvar na svojem mestu, tu v Beogradu pa vse bolj po domače. Spraševal sem se, kaj naj v bistvu napravim, ali naj skušam vpeljati bileški red ali pustim vse skupaj.

Poklical sem komandirje oddelkov in jim naročil, naj dosežejo vsaj to, da bo vojašnica res videti kot vojašnica. Z novimi vojaki je bilo to lažje doseči, saj so pravzaprav pričakovali nekoliko strožji režim, ampak – tu je bilo z novimi vojaki tudi kup starih, prekaljenih mačkov. Razmišljal sem tudi o tem, kako bo potekala »nastava«. Pol starih in pol novih, stari z določenim znanjem in s številnimi praktičnimi izkušnjami, vedel pa sem, da bodo zelo vplivali na mlade. Malo v pozitivnem, še bolj pa v negativnem smislu. Moral sem res najti nek kompromis, da bom mladim zanimiv, starim pa ne dolgočasen. Sicer pa – zdržal bom še teh štirideset dni, ki so mi preostali.

Danes smo varovali stadion JNA – 1/16 finala pokala maršala Tita med Partizanom in sarajevskim Železničarjem (1:0). Razmišljam o tistih in današnjih dneh. Mi trije iz vojne policije, pa še trije ali štirje civilni policaji in to je bilo to. Vsi smo z zanimanjem sledili tekmi. Danes pa – robokopi s psi in vsi pozorno opazujejo kje bo kdo prekršil pravila, namesto da bi tudi sami uživali v tekmi. Ja, v bistvu sem imel srečo, da sem precejšen del življenja preživel v tistih časih.

Beograd, nedelja, 17. oktober 1976

Žena je z obale, pa dokaj dobro poznam to nesrečno jadransko burjo, ampak če pravijo, da gre burja do kosti, sem zdaj spoznal veter, ki gre prav v kosti. KOŠAVA. Nisem poznal tega vetra, zdaj pa sem ga začutil v vsem njegovem razkošju. Pričelo se je včeraj, danes pa – v meteoroloških analih je ostalo zapisano da je KOŠAVA 17. oktobra 1976 pihala z močjo do 35,9 metra na sekundo oziroma 130 km/uro kar je še danes rekord v zgodovini prestolnice.

Berem, košava je podrla dvigalo na beograjskem sejmu, odkrivala strehe, podirala drevesa in na sploh povzročala škodo.

Šel sem v mesto, a sem se v vojašnico vrnil že po slabe pol ure, košava je bila močnejša od želje po sprehodu. Torej sem se pričel pripravljati za predavanja, saj vreme je bilo po več kot enem mesecu bivanja v Beogradu kot nalašč za to.

Ko sem gledal načrt predavanj sem dojel kako zelo drugače se bom moral lotiti vsega skupaj, povsem drugače kot v Bileći ali v Pančevu. Ob vsem potrebnem in nepotrebnem balastu, ki je pač sestavni del vsake obuke, bo treba vojake pripraviti tudi za vsakdanje redne naloge, ki pa sem jih pretežno poznal predvsem teoretično. Moral sem torej združiti vsa znanja in spoznanja iz Bileće pa iz Pančeva. Ampak saj za to vendar obstajajo podsetniki (opomniki). Torej sem se lotil pisanja le teh. Ko sem jih predal v potrditev komandirju čete kapetanu Jociću, je bil presenečen in tudi navdušen nad tem kako šola v Bileći dobro usposablja svoje gojence. Pohvale sem bil sicer vesel, a me je že naslednji hip spravil v slabo voljo in me totalno vrgel iz tira.

Ne vem sicer ali sem že zapisal, da je bil kapetan zelo dober v vsem kar zadeva vojsko toda njegov smisel za humor ni bil ravno na kaki posebni ravni. Nenehno je pripovedoval vice, ki se jim je smejal le on, vsi ostali pa smo se smejali, ker je bil pač šef in tudi načinu na katerega je te svoje vice pripovedoval. In tako je ven butnil nekaj, za kar sem šele kasneje dojel, da je šlo za njegov vic, ampak o tem kako se je izteklo več, ko pride čas za to.

Torej do konca služenja mi je ostalo še kakih 40 dni in kapetan je objavil, da se bliža manever Golija. Nič takega, manevri se dogajajo in najprej nisem razumel zakaj mi to sploh omenja. Razložil mi je, da je manever neke vrste vojno stanje in da se v času

manevra ukinjajo vsi dopusti, tako redni kot izredni in da se podaljšuje tudi služenje vojaščine.

Košava, zdaj pa še ta prekleti manever. Ne samo, da mi je bil uničen dan, uničeni so mi bili tudi vsi naslednji dnevi. Nisem imel razloga, da kapetanu ne bi verjel, spomnim se prijatelja, ki so ga ob intervenci SZ na ČSSR ob odhodu domov ustavili na železniški postaji in mu dejansko podaljšali služenje. Ali pa tistega, ki mu je za skoraj en mesec služenje podaljšala epidemija črnih koz. Jebemtiš, pa menda ja nisem rojen pod nesrečno zvezdo. ☹

Beograd, ponedeljek, 18.oktober 1976

»Ko je imao sreće da se jutros probudi u Beogradu, može smatrati da je za danas dovoljno postigao u životu. Svako dalje insistiranje na još nečemu, bilo bi neskromno.« Dušan Radović – BEOGRADE DOBRO JUTRO

Res sem imel srečo da sem bil v Beogradu ravno v času, ko je Duško Radović vsako jutro ob 7.15 z najvišjega nadstropja znamenite Beograđanke v kateri je takrat domoval Studio B vsako jutro Beograđčanom na svojstven, izjemno duhovit a tudi malce grenak način zaželel dobro jutro.

Nisem zamudil skorajda nobenega voščila, namesto »razglasne stanice« sem raje prisluhnil tranzistorju, ki sem ga prenašal s seboj kot mačka mlade.

Teh nekaj minut z Duškom mi je polepšalo dan. Tudi kasneje, ko je prispela mlada vojska sem se takoj po jutranjem »postrojavanju« in pred »obuko« spraval v kak kot da bi prisluhnil Dušku in kaj kmalu se mi je pridružilo kar precej vojakov in smo skupaj prisluhnili Duškovi dobrodošlici.

Kmalu je to postal kar neke vrste obred, ki je pritegnil tudi kapetana Jocića. Ni mu namreč bilo povsem jasno zakaj se vojska pred pričetkom pouka zbira okoli mene in ko sem mu povedal ni imel nič proti, to naše zbiranje je ocenil kot ustvarjanje nekega dobrega skupinskega vzdušja, čeprav se povečini ni ravno strinjal s tistim kar je Duško povedal.

Pa še video zapis dveh oddaj

<https://www.youtube.com/watch?v=L7bYn0G-xol>

https://www.youtube.com/watch?v=ZG9_ icvWiel

Beograd, sobota, 23. oktober 1976

Lepo je delati z mlado vojsko (stari jih še niso uspeli pokvariti) 😊 in počasi se privajamo drug na drugega. Pa saj v bistvu niti ni daleč dan, ko sem bil sam v njihovi koži. No, glavno je, da čas mineva hitreje. Jutranja nastava mine preden izgovoriš keks, kosilo, učne ure, večerja, po večerji, priprava »podsetnikov« za naslednji dan, vmes pa kakšna patrola.

Pa ravno danes sem jo imel in doživel prvo negativno izkušnjo. Patrolirali smo po mestu, ko smo dobili sporočilo da se je v Motelu 1000 ruža stepla vojska s civilisti. Šofer se je takoj napotil proti Avali nismo pa vedeli kaj nas tam pričakuje. Tam pa totalni kaos. Ni se vedelo kdo koga mlati, polno razbitih kozarcev in steklenic, nekaj polomljenih stolov, prizor kot iz kakega westerna. Jaz meter petinsedemdeset in 65 kil, šofer še za kak centimeter nižji a za kako kilo težji. Kaj naj? Vedela sva, da bova pokasirala batine, ampak – gleda nas osebje in pričakuje, da bova nekaj storila.

Ko bi vsaj imel tisti pravi moški glas, pa da bi »propisno« zavpil ampak... no nekako mi je uspel najbolj moški glas, ki sem ga premogel: »VOJSKO PRESTANI!«

Nisem verjel, da imajo beli oprtači takšno moč, pretep se je v hipu končal in pričel se je splošni beg. Lokal je bil v hipu prazen in z voznikom sva prijela enega od pretepačev. Na Avalo je prišel šele pred kakim tednom kar je seveda pomenilo da še ni opravil prisege in torej sploh ne bi smel iz vojašnice. Po duši nisem vojak, še manj policaj, nadrl sem ga kot psa in ga ves vesel, da sem jo tako poceni odnesel spustil. Nisem mu namreč že takoj na začetku služenja hotel zagreniti življenja, poleg tega pa je povedal, da sploh niso začeli vojaki, temveč skupina beograjskih huligančkov, ki jih je žalila in izzivala. Osebe je to zgodbo potrdilo in povedalo da gre za neko skupinico, ki jim redno povzroča težave. Naredili smo zapisnik in se vrnili v Beograd. Sam sem bil še vedno pod vtisom dogajanja in tuhtal kakšne batine bi lahko s kolegom dobila, ampak preprosto - ne glede na vse sva morala reagirati. Hvala bogu, bila je to moja prva in hkrati tudi zadnja takšna neprijetnost.

Po tisti košavi se je vreme precej ohladilo ampak sem upal, da bo le še prišel kak topel dan. Sicer pa, v Beogradu so bile tri enote vojne policije. PRVA ARMIJSKA, GARDIJSKA in ZVEZNEGA SEKRETARIATA ZA NARODNO OBRAMBO (kjer sem služil). Če je ta iz prve armijske imela več splošnih policijskih nalog, so bile naše in naloge gardijske nekoliko bolj specifične, predvsem pri čuvanju oseb in objektov, kar pa seveda ne pomeni, da nam drugih policijskih opravil ni bilo treba izvajati. Recimo dežurstev na avtobusni in železniški postaji, kjer smo se med seboj kar precej zbadali – še zlasti pa so ceh plačevali gardisti, ki so se tudi navzven ločili od nas. (navada, ki se je prenašala iz generacije v generacijo).

Tile iz prve armijske so varovali tudi stadion Marakana, mi pa stadion JNA, tu pa gardistom nismo povzročali težav glede obiska nogometnih tekem. Meni je še posebej v lepem spominu ostalo nekaj srečanj ob varovanju sekretarja za narodno obrambo Nikole Ljubičića. Bil je zelo topel in prijazen možakar. Nekaj manj kot leto dni po končani vojaščini, septembra 1977 je nanoslo, da sem ga srečal v vojnem odmarališču Duilovo, kjer sem počitnikoval z družino. Takrat je spremljal tovariša Tita v Split. Res naključje, malce se je sprostil, bil je sam, naletel sem nanj, nisem se mu mogel izogniti, pa sem ga pozdravil in mu rekel da še ni eno leto kar sem bil soodgovoren za varnost njegove hiše.

Ne vem sicer ali se me je res spomnil, verjetno pa se je res, ker mi je omenil ime vojaka, sicer Madžara iz Ade, ki je bil neposredno zadolžen za njegovo varovanje in me vprašal, če ga še kaj srečujem. Oče, ki je bil z menoj, je takoj zagodrnjal: »Mulc, 30 let sem v vojski, generala sem videl samo po televiziji, ti pa, ki sploh ne maraš vojaščine klepetaš z njim kot da sta skupaj pasla ovce.«

Ta moj klepet je trajal morda le kaki dve minuti, spomnim se ga pa še danes. Pa tudi tega, da smo tisti dan ob Titovem obisku za kosilo dobili SUVI OBROK 😊

Na sliki: VOJNO ODMARALIŠTE DUILOVO.

Beograd, ponedeljek 1.november 1976

Torej po vsem tistem zabušavanju, po vseh tistih dolgih in pustih dneh ko resnično nisem vedel kaj bi s seboj zdaj v bistvu uživam v tempu, ki je skoraj tak kot v Bileći, le da ga doživljam popolnoma drugače.

Po jutranji telovadbi (za razliko od Bileće, ko sem jo, če je le bilo možno najraje eskiviral) tu uživam v vsaki vaji) pa jutranji smotri, zajtrku, predavanjih, čiščenju opreme, delu v učilnici ali na poligonu kosilo in priprava za naslednji dan. Če imam srečo do 17.00 ure, ko se pričnejo učne ure pripravim vsaj en podsetnik. Po večerji zopet opomniki in delo s komandirji oddelkov. Patrole, v katere sem sicer rad hodil so mi zdaj kar malo odveč, tempo je res hud, ampak nič zato, vsaj čas hitreje teče.

Bliža se konec moje vojaščine, čeprav še vedno ne vem KDAJ. Na oglasni deski se je pojavil seznam vojakov, ki nas bodo zapustili v novembru, vendar mojega imena ni na seznamu. Ko sem vprašal kapetana zakaj me ni na seznamu se je samo nasmehnil in mi odgovoril, da je seznam namenjen vojakom, jaz pa da nisem navaden vojak ampak starešina. Ob tem seveda ni pozabil omeniti manevra in vseh priprav, ki da tečejo tako kot se za manever spodobi in da tisti seznam itak nič ne velja, ker manever spreminja nekatere pogoje, med drugim tudi odhode iz vojske. Ob tem je omenil tudi to, da gremo 15. novembra na teren, kar mi je še dodatno pokvarilo dan.

Na sliki z dvema oddelkoma po »nastavi«.

Beograd, nedelja, 7. novembra 1976

Danes je dan velikega derbija. Crvena zvezda : Partizan, stadion Marakana. Kot navijač Partizana sem si seveda vsaj enkrat želel derbi ogledati v živo. To je za navijača nekaj podobnega kot je za Slovenca povzpeti se na Triglav. In na Triglavu sem že bil. 😊

Že nekaj dni je v pisarni skoraj vse povezano z derbijem. Oba zastavnika partizanovca, kapetan zvezdaš, podporočnik pa neopredeljen, ampak je seveda na kapetanovi strani.

Že nekaj ur pred derbijem je pred Marakano gneča, pravzaprav že od zgodnjih jutranjih ur. In to kakšna gneča. Civilna policija je imela kar precej dela, saj je prihajalo med navijači tudi do resnejših spopadov, med tem ko so policaji iz 1. armijske, ki so bili zadolženi za red med vojaki v glavnem vse skupaj le opazovali, kajti med vojaki ni bilo izgredov.

Na tekmo sem prišel kako uro pred začetkom in komajda sem našel nekaj malega prostora – stojišče – dva ali tri metre za ograjo, ki je delila posamezne sektorje. Kakšna napaka. Huligani za menoj so se zabavali tako, da so vrste ljudi pred seboj porivali proti ograji. Seveda se še danes čudim, kako da ni prišlo do večje tragedije – pred ljudmi ograja, za njimi pa baraboni, ki so se očitno imenitno zabavali. Pred menoj gneča, in ograja, za menoj še večja gneča in pritisk, na igrišče skoraj nisem videl. Tudi zaradi dima, ki so ga povzročali z metanjem bakel in najrazličnejše pirotehniko.

Pravzaprav sem bolj kot o tekmi razmišljal o tem, da čimprej izginem. Ob polčasu mi je bilo vsega dovolj, nekako mi je uspelo prebiti se do izhoda in sem zapustil stadion. Namesto da bi užival v lepem nogometu, sem se znašel v situaciji, ko sem skorajda dobesedno reševal glavo. Res sem preklinjal te barabone in se spraševal zakaj so to počeli, so se sploh zavedali do kakšne tragedije bi lahko prišlo, še zlasti ker je bilo na tekmi tudi precej otrok. In kot sem prebral naslednji dan v časopisu, je bilo med gledalci kar veliko poškodovanih, med njimi nekaj huje.

Beograd, četrtek, 11. november 1976

V nedeljo 17. novembra v goste k Crveni zvezdi prihaja moja Olimpija. Zdi se, da še bolj od mene to srečanje pričakuje zastavnik Jovanović, ki je medtem postal strasten navijač Olimpije – jasno takoj za Partizanom. Z vso vnemo je pripravljala taktiko, ki jo bo predstavil trenerju Miloševiću in upal, da ga bo ta ubogal veliko bolj kot ga je na tekmi proti OFK Beogradu. 😊

Zdaj je res še «sitno» kot pravijo v vojski, a kaj ko še vedno nisem vedel kako je s tem prekletim manevrom. No kapetan si me vsak dan privošči, tako mimogrede zastavnikoma in podporočniku omeni kako potekajo priprave in o pomembnosti takega manevra za »bojevu spremnost armije« pa za »očuvanje granica naše otadžbine« in to na način, da jaz kao ne bi slišal, hkrati pa preketo pazi, da slišim vsako besedo. Kot nalašč, z oglasne table je tudi izginil seznam vojakov, ki naj bi se jim v naslednjih dneh iztekel vojni rok.

Danes sem dobil tudi paket s civilno obleko. Nisem se mogel upreti, slekel sem uniformo in se oblekel v »civilko« in to ravno v trenutku, ko je v pisarno vstopil kapetan. »O, lepo ti pristaja,« je rekel, »a kaj ko bo še malo počakala.«

29. novembra praznujem rojstni dan. Verjel sem, da mi bo uspelo, da niti enega rojstnega dne ne bom praznoval v uniformi, ampak kaj, ko človek nikoli ne ve. Pa kljub vsemu dobra vest, zvedel sem, da mi ne bo treba na teren na logorovanje.

V Beogradu je takrat obstajala Prešernova klet. Rad sem zahajal tja, pa ne zato ker se je imenovala po slovenskem pesniku ampak zato, ker so tam točili zares dobro in poceni pivo. Ena stena je bila obdana z lesom, na njej pa polno zapisov v stilu još 153 dana ali sitno, kar je pomenilo, da je ne obiskujejo samo Slovenci. (Slišim, da klet še vedno obstaja, samo da so ji dodali še ime Black turtle in da je še vedno zelo priljubljena). No v nedeljo me je desetar po patrulji povabil na pivo. Pa ne v Prešernovo klet temveč v hotel Moskva. Pivo skoraj dvakrat dražje ampak vojaki iz Črne gore so se redno zbirali v hotelu Moskva. Verjetno zaradi tradicionalnega prijateljstva Črnogorcev z Rusi.

Beograd, nedelja, 14. november 1976

Igor je prav bogi, dobiva še zadnje zobe in bolj malo spi, sicer pa razen kakega prehlada nima drugih težav z zdravjem. Bil je tudi cepljen proti ošpicam. Ne vem, včasih so se nam ta razna cepljenja zdela sama po sebi umevna, zdaj pa ljudje toliko komplicirajo in modrujejo.

Danes sem obiskal prijatelja iz otroštva. Koliko neumnosti sva skupaj zakuhala in skozi kaj vse sva šla, pred kakimi desetimi leti pa se je s starši preselil v Beograd. Stanoval sem v oficirskem bloku in te selitve so bile nekaj vsakdanjega. Ravno se kdo priseli, se navadi na novo okolje, na nas in mi na njega – pa že selitev v nov kraj. To je bila usoda oficirskih otrok. Pridejo recimo iz Makedonije ali iz nekega govornega območja kjer jim je slovenski jezik povsem tuj, se ga ravno naučijo in se navadijo na okolje – selitev.

Lažje je bilo preseliti se iz nekega okolja, kjer sta si bila jezika podobna, recimo iz Zagreba v Beograd kot na primer iz Niša ali Skopja v Ljubljano. Vem, da so imeli ti otroci ravno zaradi nepoznavanja jezika v šoli veliko težav. No, v Ljubljani je bila vsaj šola (Prežihovega Voranca) v kateri se je alternativno poučevalo v srbohrvaščini in so bile te težave manjše, toda v drugih krajih po Sloveniji te sreče niso imeli. Težave so se pojavile tudi kasneje, ko so prehajali v srednje šole, kjer se je poučevalo zgolj v slovenščini, če se med tem niso že odselili.

Jaz sem imel glede tega res srečo, oče na selitev nikakor ni pristajal in ko bi morali v Novi sad je že dosegel pogoje za upokojitev in se odločil zanjo tako da smo ostali v Ljubljani.

Obiskal sem torej tega svojega prijatelja pa sem bil po malem razočaran. Srečanje ni bilo tako prisrčno, kot bi pričakoval, leta so opravila svoje. Spila sva kavo in se razšla kot bi se srečala prvič. Nič od spominov, nič od vragolij, ki sva jih počela, celo pogovarjala sva se v srbohrvaščini, kot bi na slovenščino pozabil. Nenehno sem imel celo občutek kot da meni, da sem ga obiskal samo zato, ker kot vojak pričakujem od njega kakšno pomoč in da ga motim sredi kakih drugih pomembnejših opravil.

Na poti proti kasarni sem razmišljal na katero tekmo bi šel – ali na stadion JLA na katerem je Partizan igral proti Slobodi iz Tuzle ali na Karaburmo, kjer je bil mali mestni derbi med Zvezdo in OFK Beogradom. Odločil sem se za mestni derbi.

Zdaj je dokončno znano - na logorovanje mi ne bo treba, še vedno pa nisem vedel kakšna usoda me čaka v povezavi z manevrom.

Na sliki: Moj beograjski vod.

Beograd, torek 16. november 1976

Zdaj se res že krepko bliža konec ampak še vedno ne vem kdaj točno se bo to zgodilo. Kapetan o tem ne govori, tu pa tam še vedno omeni manever, meni pa je nerodno, da bi ga spraševal. Civilna obleka je zložena v omari, ne taki, kot smo jo imeli v Bileći, v taki pravi kot smo jih navajeni doma. Ne želim si je niti pogledati, saj me vsakič znova stisne pri srcu. Po vseh mojih izračunih bi lahko šel domov v ponedeljek, po malem pa računam, da bi me kapetan lahko spustil že v petek za vikend.

Nekje okoli osme ure zvečer so nas strpali v pinzgauerje in nas odpeljali na neko parkirišče ob avtocesti Beograd – Zagreb. Nič niso povedali zakaj niti kje točno se nahajamo, samo parkirali smo ob cesti, sedeli v avtomobilih in čakali. Vleklo se je, dogajalo se ni nič posebnega, ob kakih treh zjutraj pa je prišla komanda naj se vrnemo v kasarno.

Čeprav ne verjamem, ampak morda je to res imelo kakšno zvezo z ruskim predsednikom Brežnjevom, ki bo jutri na obisku pri Titu. Samo upam, da mi to ne bo preprečilo obiska tekme, na vsak način pa mi je preprečilo večerjo z nogometaši Olimpije. Še najbolj je bil razočaran zastavnik Jovanović, ki trenerju Miloševiću ni mogel predstaviti svoje strategije. 😊

Na sliki: Tako nekako so bili videti naši Pinzgauerji, moram pa reči, da so bili TAMOVI modeli (rekli smo jim TAMIČ) meni veliko bolj všeč. Res škoda, da smo TAM tako zlahka zafurali.

Beograd, sreda, 17. novembra 1975

Sem že zjutraj nameraval do hotela v katerem so bili nastanjeni Olimpijini igralci, vendar mi ni uspelo, čeprav si je to želel tudi zastavnik. Vseskozi smo imeli neke obveznosti, že od petih zjutraj smo krožili po beograjskih ulicah in da, res je bilo povezano z obiskom Brežnjeva v Beogradu.

Nič posebnega, običajna, čeprav nekoliko poostrena patrola z nekoliko obsežnejšimi navodili, toda sreda pravzaprav ni bil dan, ko bi se vojska, še zlasti ne zjutraj prav množično sprehajala po mestu. Čas se je ustavil, nenehno sem pogledoval na uro in se spraševal, če mi bo sploh uspelo priti na tekmo. No, nekje ob pol štirih smo se le vrnili v kasarno, izpustil sem kosilo in na tekmo sem zamudil le nekaj minut.

Zastavnik se mi je pridružil šele nekje na sredini drugega polčasa in po tekmi smo šli z ekipo na večerjo. Srečala sta se dva »stara znanca«, zastavnik in trener Milošević. Zastavnik je pohvalil igro, ki je bila mimogrede res dobra, toda zvezda je zmagala z 1 : 0.

»Sem te čakal, pa te ni bilo, zato smo izgubili,« mu je rekel Milošević, zastavnik pa se je ves ponosen obrnil proti meni in potem proti Miloševiću: »Saj boste še prihajali v Beograd in bomo to zlahka popravili,« je rekel.

Glede na to, da je bil dobre volje sem ga skušal pripraviti do tega, da bi mi povedal, če že kaj ve kdaj me bodo spustili domov, pa ni nič vedel.

Res sem upal, da se bo zgodilo kaj nepričakovano pričakovanega in da mi ne bo treba v vojašnici preživeti še enega vikenda, tako pa... Res dolgočasen vikend. Vojska na terenu, jaz pa v kasarni.

Beograd, sobota, 20. november 1976

Nisem vedel kaj naj s seboj, grem v mesto, pohajkujem po ulicah pa nazaj v kasarno. In vso zgodbo ponovim, ne vem ne kaj bi v mestu niti ne kaj bi v kasarni. Tokrat grem v kino, vendar ne sledim filmu in se vrnem.

Beograd, nedelja, 21. november 1976

Čakam na popoldansko tekmo med Partizanom in Hajdukom. Partizan je startal v tekmo kot državni prvak. Spomnim se, da sem tisti tekmi v zadnjem krogu v Ljubljani, ko je sodnik Maksimović podaljševal tekmo in bi jo še kar podaljševal, če ne bi Bjeković krepko v podaljšku dosegel gola in s tem podaril prvenstvo Partizanu ter ga odvzel Hajduku, ki je že slavil, sledil v Bileći. In to samo dan ali dva prej preden smo odšli na logorovanje v Avtovac. Spomnim se kako je Hajduk v tej šampionski sezoni sredi Beograda do tal ponižal Partizana, saj je zmagal s kar 6:1. Ob dolgočasju je bil tudi to eden od razlogov, da sem si šel ogledat tekmo.

No, tekma ni bila nič posebnega, pravzaprav zelo dolgočasna, še zlasti, ker sem pričakoval, da mi bo vsaj malo popestrila popoldan. Pa saj v bistvu mi ga je, Partizan je zmagal z 1:0, preživel sem vikend in čakal kaj mi bo prinesel ponedeljek.

Beograd, ponedeljek 22, novembra.

Saj sem že zapisal, da je imel kapetan Jocić malce nenavaden smisel za humor. Kako zelo mi je ta dogodek ostal v spominu: Sedeli smo v pisarni, on, oba zastavnika in podporočnik ter pili jutranjo kavo, na mizi pa se je znašla tudi steklenica žganega. Kapetan je natočil pijačo v kozarce in dvignil svojega: »Živeli, sutra se skidaš!« in se pričel smejati.

»Pa manever Golija?« sem ga vprašal. »Znači šala je uspela, ha,ha, ha,« je odgovoril, nekoliko kislo pa so se zasmeli tudi ostali. Bravo, res dober štos, ki mi je vzel kar nekaj kilogramov in požrl nič koliko živcev. ☺

Prvi hip nisem vedel ali naj se jezim ali naj se smejem, ta prekleta šala in zares turoben vikend – lahko bi me domov spustil že v petek, ampak je kar čakal na ponedeljek, da bi me v torek le spustil domov. Prav, omogočil mi je sicer, da sem si ogledal derbi med Partizanom in Hajdukom, ampak bi zlahka preživel tudi brez tega.

Torej je LE KONEC, sem končno dočakal tudi ta dan. Od tistega 14. decembra 1975, ko sem vstopil v kasarno v Bileći je minilo natanko 342 dni. Sledi še zapis o poti domov, potem pa bom morda zabeležil še kak spomin na moje dni v rezervnem sestavu bataljona vojne policije v Šentvidu.

Bileća, Pančevo, Beograd, torek, 23. november 1976

No, pravzaprav le Beograd, ampak sem namenoma zabeležil vse tri kraje v katerih sem služil. Celo leto sem vam paral živce in vas gnjavil s svojimi spomini, prepričan pa sem, da je ob branju le-teh na dan priplaval tudi kak vaš spomin.

Kaj reči ob koncu? Pravzaprav ne vem, bilo je to obdobje v življenju, ki se ga bom vedno rad spominjal. Pa saj sami veste, kadarkoli se v kaki gostilni dobi moška klapa prej ali slej privrejo na dan vojaški spomini. Seveda, v glavnem lepi, nihče noče priznati, da je bilo večkrat tudi težko. Vsi na dan vlečejo neke štorije o tem kako so »nadmudrivali« starešine in se z zvitostjo izogibali določenim obveznostim. Pogosto se v pogovorih pojavljajo tudi napolitanke in pivo, čeprav še danes ne vem kako gre to skupaj.

Torej, slekel sem uniformo, se pozdravil z moštvom s katerim sem preživljal te zadnje dni in uniformo zamenjal s kavbojkami in puloverjem. Obžaloval sem le, da se nisem mogel posloviti od večjega dela vojakov, ki so bili na logorovanju ampak – nič, GREM DOMOV in sem SREČEN. Ko to pišem, mi še vedno v glavi roji misel na tisti prekleti manever s katerim me je strašil kapetan in zaradi katerega sem mislil, da bom tako ob redni kot izredni dopust in da bom moral kak dan služenja še dodati. Res čudna šala, zaradi nje sem izgubil kar nekaj kil, pa nisem eden tistih, ki bi imel težave s težo, da o izgubljenih živcih sploh ne govorim. Res pa je, da mi tudi hrana v Beogradu ni ustrezala. Za vse kasarne so namreč kuhali na Banjici in potem hrano razvažali po kasarnah. Tako sem v glavnem živel od sendvičev in piščancev ter baget, ki sem jih, če sem le mogel kupoval v beograjskem dragstoru.

Železniška postaja v Beogradu, vlak ENONA EXPRESS ob 16.00, vlak ki sem ga uporabljal ko sem dobil dovoljenje za nočenje bodisi v Pančevu ali v Beogradu. Vzdušje običajno za vse železniške postaje. Ljudje so nervozni, se pozdravljajo, eni potujejo drugi ostajajo. Tu in tam kak vojak. Prvič sem imel urejene vse papirje in se mi ni bilo treba skrivati pred vojno policijo, pa sem imel vseeno slab občutek. Verjetno

iz navade, no, ampak me ni nihče nič vprašal. Kot bi pozabil, da nisem v uniformi ampak v civilu.

Vlak je bil dokaj prazen, v kupeju samo neka gospa, ki se je – zanimivo – vračala iz Ohrida, kjer je obiskala sina, ki je tam služil vojni rok. Ko je ugotovila, da se vračam iz vojske sem ji moral na dolgo in široko razlagati o tem kako je pravzaprav v vojski. V bistvu mi sploh ni bilo težko, v razgovoru pa je tudi čas hitreje mineval. Gospa mi je razložila, da je za popoldne in za jutro preživeto s sinom že peti dan na poti in kako je ta Ohrid res nekje bogu za hrbtom. Upala je, da bo sin dobil prekomando kje bliže, saj je po njenem mnenju dlje že ne more.

Ob 22.15, skoraj točno po voznem redu LJUBLJANA.

Po 342 dneh končno doma, osvobojen še ene obveznosti. O veselju ob srečanju s sinom in ženo ne bom govoril, saj si lahko le mislite koliko ga je bilo.

Grosuplje, nedelja, 29.11.2021

Sedim v sobi, zunaj tu pa tam kakšna snežinka. Jutranja kava in spomin na 29. november leta 1975. Zadnji rojstni dan pred 14. decembrom v letu ki ga o definitivno zaokrožujem uspešno – diploma, poroka, rojstvo sina, evo, zdaj pa še vojska.

Besen na tiste iz vojaškega urada in na občinske šefe – namesto v že odrejen Zadar me pošiljajo v Bilečo. Nimam pojma kje to sploh je, čeprav sta občini Moste - Polje in Bileća pobrateni. Zahvaljujoč pesmi Bilečanka, ki jo je napisal naš Milan Apih.

Večer pred odhodom še zadnji »špil« zaradi katerega zamujam. Namenoma, več kot v arest me tako ali tako ne bojo dali. Žal mi je, da bom izpustil tistega novoletnega, pogodba je bila več kot odlična.

Nič, tako kot mnogi drugi sem preživel tudi jaz. In praznoval rojstni dan doma 14 dni pred odhodom v vojsko pa teden dni po povratku iz vojske in proslavil ga bom tudi letos (leto pred okroglo obletnico 70), čeprav – ni ravno velikih razlogov za praznovanje. Že drugo leto zapored ta prekleti COVID. Ne morem povabiti prijateljev, še celo družinskih članov ne.

Nič, dragi prijatelji Bilečanci, dvigam kozarec in vam nazdravljam. Z željo, da bomo spet lahko zaživel normalno in da se bomo srečali tudi v tej naši Bileći.

BODITE in OSTANITE ZDRAVI